

Täysistunto

Torstai 19.4.2018 klo 16.01—20.42

2.3. Suullinen kysymys turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta (Touko Aalto vihr)

Suullinen kysymys SKT 52/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, edustaja Aalto.

Keskustelu

16.36 Touko Aalto vihr: Arvoisa puhemies! Valtiosääntöasiantuntijoiden mukaan turvapaikanhakijoiden oikeuksia ja oikeusturvaa on heikennetty eri vaiheissa ja kokonaisuutena aivan liian paljon. Nyt ranskalainen tuomioistuin esti jälleen palautuksen Suomeen — ranskalainen tuomioistuin esti jälleen palautuksen Suomeen. On hälyttävää, ettei edes toisen EU-maan tuomioistuin luota turvapaikkamenettelyymme.

Pelkästään ulkomaalaislakia on muutettu viime vuosien aikana yli 30 kertaa ilman, että kokonaisuutta on edes arvioitu. Lisäksi tutkijat ovat osoittaneet, että Maahanmuuttovirasto on kiristänyt turvapaikkalinjaansa rajusti vain muutamassa vuodessa. Nyt tarvitaan pikaisesti perusteellinen kokonaisarviointi Suomen turvapaikkalinjasta. Kysyn ministeri Mykkäseltä: mihin toimiin aiotte ryhtyä turvapaikanhakijoiden oikeusturvan ja ihmisoikeuksien toteuttamiseksi?

16.37 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Aalto viittasi tähän Lyonin vetoomustuomioistuimen yksittäiseen päätökseen estää yksittäisen afgaanitapauksen palauttaminen Suomeen. Tammikuussa ensimmäisen kerran sama tuomioistuin teki päätöksen, sitten valituksen jälkeen piti sen voimassa. Tämänkin jälkeen Ranska on sinänsä Suomeen palauttanut myös afgaaneja, eli sikäli tämä on yksittäisen tuomioistuimen tulkinta nimenomaan Afganistanin, Kabulin tilanteesta, joka poikkeaa siitä, mikä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa on käytäntö. Yhtä lailla Lyonin tuomioistuimen tulkinta koskee siis myöskin Ruotsia.

Mitä tähän laajempaan kuvaan tulee, niin samalla kun huolehdimme maahanmuuton hallittavuudesta ja turvapaikkahaun menettelyiden sujuvuudesta, on erittäin tärkeää, että me huolehdimme siitä, että ei ole mitään sellaisia systemaattisia piirteitä meidän prosessissamme, jotka tuottaisivat riskiä oikeuksien toteutumattomuudesta. Tämän varmistamiseksi olemme nyt myöskin käynnistäneet analyysityön vielä erikseen SM:n ja Migrin yhteistyönä, [Puhemies: Aika!] ja kesäkuussa tullaan tulkitsemaan, onko täsmentämistarpeita.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2018 vp

16.39 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että ministeri Mykkänen on ottanut asiasta kiinni ja tekee sisäistä selvitystä ja dialogia, mutta, arvoisa ministeri, se ei riitä, sillä nyt ollaan oikeusvaltion kannalta niin perustavanlaatuisen kysymyksen äärellä, että tarvitaan myös riippumaton ja perusteellinen selvitys sekä tekoja. Toivon, että ministeri Mykkänen ei piiloudu tässä kysymyksessä aikataulusyiden taakse.

Mutta, arvoisa puhemies, toinen varsinainen kysymys. Tällä hetkellä Suomen ulkomaalaislaki lähtee siitä, että Suomeen alaikäisenä tulleella ihmisellä ei ole mahdollisuutta perheen yhdistämiseen, jos hän prosessin aikana ehtii täyttää 18 vuotta. Nyt kuitenkin Suomen lainsäädäntöä on muutettava, sillä Euroopan unionin tuomioistuimen tuore ratkaisu osoittaa tilanteen muuttuneen. Sen mukaan riittää, että hakija on saapunut alaikäisenä Suomeen, jotta hän on oikeutettu perheen yhdistämiseen. Mihin toimenpiteisiin olette nyt ryhtyneet, jotta näiden hakijoiden ja muiden vastaavassa tilanteessa olevien [Puhemies koputtaa] ihmisten oikeudet toteutuvat?

16.40 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maahanmuuttovirasto on heti alkanut soveltaa tätä EU-tuomioistuimen päätöksen mukaista linjaa, ja kuten olen sanonut, minusta on erittäin hyvä, että EU-tuomioistuin selkeyttää tältä osin direktiivin tulkinnan koko EU:ssa. Tällöin todella perheen yhdistämistapauksissa, joissa alaikäinen on tullut EU:hun ja on sinä aikana, kun käsittely on kesken, täyttänyt 18, ei ole silloin tämän hakijan ongelma, jos prosessi on venynyt hänestä riippumattomistakin syistä. Tämä toteutuu koko EU:n alueella, jolloin siitä ei myöskään tule erillistä vetotekijää, kun mietitään sitä, että hakijat hakeutuisivat yhteen jäsenvaltioon.

Sinänsä tämä asia toteutuu suoraan EU-tuomioistuimen päätöksellä. Toki ulkomaalaislaki on syytä päivittää tämän tuomion mukaiseen muotoon, ja se tehdään samalla kun ulkomaalaislakiin tehdään monia muitakin täsmennyksiä ja muutoksia tämän vuoden aikana joka tapauksessa jo suunnitelluilla hankkeilla.

16.41 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kestävä tönä, jos turvapaikanhakijoita palautetaan sellaisiin maihin, joissa he ovat hengenvaarassa, ja näin ollen pitäisin perusteltuna, että Suomi tarkastelisi sitä turvallisten maiden listaa, mitä nyt on noudatettu, ja vielä siltä kantilta, kun nyt on ajateltu, että joissakin maissa on sekä turvattomia että turvallisia alueita. Tilanteethan eskaloituvat näissä maissa nopeasti.

Sitten toinen kysymys: Meidän oikeusjärjestelmämme täytyy olla aukoton, ja sen täytyy taata aidot, hyvät, laadukkaat prosessit turvapaikanhakijoille, mutta oikeusavusta on viime vuosina nipistetty. Ministeri Häkkänenhän lupasi, että hän teettää selvityksen oikeusavun laadusta ja saatavuudesta turvapaikkaprosesseissa. Pyytäisin ministeri Häkkästä selvittämään, onko tämä selvitys edennyt ja mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy oikeusavun parantamiseksi.

16.42 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on jouduttu poikkeuksellisen maahanmuuttoilmiön eteen samoin kuin monissa muissakin EU-maissa. Se vaatii samaan aikaan lämmintä sydäntä mutta myös kylmää realismia siitä, että järjestelmän täytyy olla hallittavissa. Tässä suhteessa me olemme joutuneet tekemään toimenpiteitä, joilla tilanne on otettu hallintaan. Nyt sitten näistä toimenpiteistä, joita oikeusturvan osalta on tehty, tehdään selvitys, juuri kuten kysyjä täällä sanoi. Selvitys on juuri käynnistetty, ja uskon, että syksyn aikana saadaan jonkinlainen väli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2018 vp

raportti siitä, minkälaisia vaikutuksia esimerkiksi oikeusturvan puolella on tehty. Korostan sitä, että oikeusturvan puolella me lisäsimme valvontaa ja kelpoisuusehtoja, mutta nyt tässä selvityksessä katsotaan, onko riittävästi lisätty. Eli menimme parempaan suuntaan näillä lainsäädäntömuutoksilla, mutta nyt katsotaan sitten rauhassa selvityksen pohjalta, tarvitaanko vielä justeerausta, ja varmasti tehdään, jos tarvitaan.

16.43 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamme lähes joka päivä lukea uutisista tai meille lähetetyistä viesteistä, kuinka epäinhimilliseksi Suomen turvapaikkapolitiikka koetaan. Ihmisten perheenjäsenten ja puolisoitten Suomeen tulo evätään tai heidät käännytetään pois. Turvapaikkaprosessi koetaan heikoksi. Ongelmia on tulkkauksessa ja oikeusavussa, eivätkä ihmisten kertomukset tule oikein kuulluksi. Ihmisiä palautetaan Suomesta turvattomiin olosuhteisiin.

Me emme täällä salissa ole ainoita, jotka ovat huolissaan turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta ja turvapaikkaprosessin ongelmista. Kuten kuultu, myös Ranskan tuomioistuimien on ollut huolissaan, ja myös asiantuntijat ovat olleet huolissaan lukuisten ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten vaikutuksista turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan. Jos tässä prosessissa on ongelmia, se voi maksaa ihmisten elämän ja ihmisten hengen. Meillä on iso vastuu siitä, että tämä prosessi toimii. Haluankin kysyä ministeriltä: aiotteko te nyt toteuttaa riippumattoman ulkoisen selvityksen lakimuutosten vaikutuksista ja oikeusturvan toteutumisesta turvapaikanhakijoiden kohdalla?

16.44 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin iso kuva on tietysti se, että meille on tullut yli 40 000 turvapaikanhakijaa muutamassa vuodessa, jolloin Eurooppaan tuli valtava määrä ihmisiä, ja se, että yksittäistapauksia näistä nousee esiin, ei saa sinänsä sitä suurta tulkintaa peittää. Kun katsotaan analyttisesti, niin väitän, että se kyllä kestää arvion, miten prosessit toimivat. Samalla, kuten aiemmin viittasin, se ei anna meidän väistää vastuuta siitä, että meidän on tehtävä kaikkemme, jotta myös yksittäistapauksissa pystytään ihmisoikeuksien toteutuminen mahdollisimman hyvin varmistamaan, niin vaikeaa kuin kaikissa tapauksissa sen oikean tiedon saaminen näissä onkin, niin kuin jokainen rehellisesti ajatellen ymmärtää.

Jos varaisimme kaikki täsmennystarpeet ulkoisen arvioinnin varaan, mihin myös edustaja Aalto viittasi, niin valitettavasti siinä menisi puolitoista vuotta, ennen kuin tehtäisiin mitään. Siksi haluan tehdä sisäistä analyysiä ja täsmennyksiä jo kesällä. Tiedän, että oikeusavusta myöskin oikeusministeri on käynnistänyt jo selvitysmiestyön, joka myöskin tietysti tähtää siihen, että täsmennyksiä tehdään.

16.45 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslain mukaan jokaiselle ihmiselle, ei pelkästään nyt siis kansalaiselle vaan ihmiselle, tässä maassa kuuluu riittävä oikeusturva ja pääsy siihen. Oikeusapu on keskeinen mekanismi, jolla se toteutetaan. Suomessa on kansainvälisellä tasolla arvioituna priimatason oikeusapu, erittäin hyvä oikeusapu. Jokainen, myös turvapaikanhakija, joka hakee oikeusapua, on lähtökohtaisesti myös sitä saanut. [Eva Biaudet: Onko saanut priimaa?] Meillä on laadukas juristikunta, erittäin pätevää porukkaa, ja heidän valvontaansa on vielä kiristetty. Jos nyt havaitsemme tässä selvityksessä jotain epäkohtia, niin kuten normaalistikin, teemme korjauksia tähän asiaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2018 vp

Mutta — oppositio olisi ehkä jättänyt asian hoitamatta — tähän me olemme tarttuneet ja tehneet koko ajan uudistuksia, joilla maahanmuuttoon liittyvät kysymykset on otettu hallintaan. Samoin oikeusturvaan liittyviä mekanismeja on parannettu, kelpoisuusvaatimuksia tehostettu, ja nyt syksyllä katsotaan, tarvitseeko järjestelmää muuttaa.

16.46 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maahanmuuttajat eivät ole turvapaikanhakijoita. Heistä voi sellaisia tulla, jos todetaan, että he ovat suojelun tarpeessa eivätkä pääse palaamaan kotimaahansa. Kaikki ovat tietenkin yksittäistapauksia, ja on ymmärrettävää, että ministerit eivät voi kommentoida yksittäistapauksia. Toisaalta näistä yksittäistapauksista, jotka ovat kaikki ihmisiä, koostuu tämä kokonaisuus.

Nyt on käynyt niin, että tämän hallituksen aikana tämä Suomen turvapaikkakäytäntö palauttamisineen vaarallisiin olosuhteisiin on johtanut siihen, että Suomen maine on selvästikin kansainvälisessä vertailussa minusta joutunut kyseenalaiseen valoon. Kysyisin pääministeriltä: ottaen huomioon, että myös silloin kun tämä kriisi alkoi, te aivan oikein totesitte tästä turvapaikan tarpeesta, että se on myönnettävä jokaiselle, joka siinä tarpeessa on, niin oletteko te huolissanne, mitä Suomen maineelle tässä suhteessa on käynyt? Tämä olisi syy tehdä korjauksia.

16.47 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä vertailussa me olemme ihan samalla tasolla Pohjoismaiden kanssa. Ja tämä oli aivan poikkeuksellinen tilanne, mikä Suomea ja koko Pohjolaa ja koko Eurooppaa kohtasi vuonna 2015. Meillä on äärimmäisen sitoutunut ja hyvä virkakunta, joka hoitaa tehtäviään hyvin ja pyrkii jokaisessa oikeudenmukaiseen päätökseen, henkilökohtaiseen päätökseen. Mutta se on selvää, että meidän resurssimme ovat olleet tiukoilla, niin kuin meidän naapureissammekin, esimerkiksi Ruotsissa, jonne tuli vielä enemmän turvapaikanhakijoita kuin Suomeen. Ja juuri niin kuin ministerit tuossa kertoivat, me seuraamme tilannetta, korjaamme jatkuvasti ja teemme sitä kautta päätöksiä. En ole mistään saanut tällaista viestiä, että Suomen maine olisi tässä huonontunut.

16.48 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Luulin kuulleeni kaiken tässä salissa jo aikaisemmin, mutta en tiennytkään sitä, että pitää olla huolissaan siitä, että jos täältä palautetaan afgaaniturvapaikanhakija takaisin sinne alkuperäiseen maahan, niin se nähdään epäinhimillisenä tekona tai se paikka jotenkin vaarallisena sille hakijalle, joka on perusteettomasti hakenut täältä turvapaikkaa. Tosin tulin lauantaina Ranskasta itsekin, ja siellä oli paljon aseistettuja miehiä kaduilla Strasbourgissa ja muualla, ja voidaan kyllä olettaa, että Ranskan on kohta aika turvaton paikka, koska tämä maahanmuuttopolitiikka Euroopassa on ollut niin huonoa. Me päästämme tänne kaikki, jotka haluavat täällä sotia tätä länsimaista yhteiskuntaa vastaan. Kysynkin ministeriltä nyt: Mitä me teemme edes niille noin 400 turvapaikanhakijalle, jotka on luokiteltu vaarallisiksi henkilöiksi, joilla on kytköksiä terrorismiin, mitä suojelupoliisi itsekin on toistanut parin kolmen vuoden ajan meille täällä eduskunnassa? Miksi edes heitä ei voida ottaa säilöön siihen asti, kunnes ollaan täysin vakuuttuneita siitä, että he eivät ole uhaksi tälle yhteiskunnalle?

16.49 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä säilöön otetaan krp:n uhka-arvion perusteella ne henkilöt, jotka on säilöön otettava turvallisuussyiden takia. Kuten täällä on muutamaan kertaan puhuttu, niin se, että otetta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2018 vp

siin monikymmenkertainen määrä ihmisiä säilöön, on ainoastaan veronmaksajien rahan tuhlausta. Käytetään se mieluummin suomalaisten turvallisuuden eteen tehokkaammin. Tässä suhteessa meillä ei ole akuuttia ongelmaa missään nimessä. Siihen on panostettu, ja on hyvä, että siitä on täälläkin puhuttu, että meidän täytyy osana maahanmuuttoilmiön hallintaa mutta myös ihan meidän kotimaista tilannetta panostaa aikaisempaa enemmän terrorismin juurisyihin ja terrorismin ilmiöihin puuttumiseen ja tarttua ajoissa ihmisiin kiinni. Viime viikolla tuli ulos ekstremismin vastaisen työn tilanneraportti, ja täytyy nyt kuitenkin muistaa, että se yleisin syy terrorismin juuriin Suomessa on nimenomaan äärioikeistolainen liikehdintä ja kotimainen syrjäytyminen. Toki myös maahanmuutto on ilmiö, johon tässä täytyy kiinnittää huomiota.

Kysymyksen käsittely päättyi.